ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ *

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ರಚನೆಯ ನಂತರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (1956-1995)

ಭಾರತದ ಇಂದಿನ (ಫೆಡರಲ್) ಸಂಯುಕ್ತ ಮಾದರಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ (ರಾಜ್ಯ) ಸರ್ಕಾರಗಳಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹಿಂದೆಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವಾಸ್ತವಿಕ ಮತ್ತು ಜನ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಕಟವಾಗಿದೆ.

ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಇತರಡೆಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಅಳವಡಿಸಿದ ಸಂವಿಧಾನದ ೭೩ ಮತ್ತು ೭೪ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಅನುಸಾರ ಇಂದು ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನೀಯ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ, ಅಂಗರಚನೆ, ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಜಾಗೃತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಇಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಯಾವುದಾದರೆ ಏನು ? ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವದು ಈ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು. ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ, ಇಂದಿಗೂ ಮಾದರಿಯಾಗಬಲ್ಲ, ಪಾರಂಪರಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು ಉಂಟು, ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಕೇಂದ್ರಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬಹು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಇವು ಕೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಆಡಳಿತ ಮಧ್ಯದ ಕೊಂಡಿಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕ ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಗೌರವಯುತ, ಸರ್ವಮಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಾಮಸ್ವರಾಜ್', 'ಗ್ರಾಮ ಸುರಾಜ್', 'ರಾಮರಾಜ್ಯ' ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಕೇವಲ ಬಾಯಿಮಾತಿನ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ವೈಭವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ತಾವು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಜನಪರಕ್ಕೆ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆಯೆ? ಎಂಬುದು ಯಕ್ಷ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಇಂದಿನ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್

* ಸಂಪಾದಕರು,ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಕಾವೇರಿ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೦೯

ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಜನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಧಿಕಾರ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಅವು ಇನ್ನೂ ಆಳುವ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮುತುವರ್ಜಿಯಲ್ಲಿ, ಹಣಕಾಸಿನ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪಕ್ಷ ರಾಜಕೀಯದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಮತ ಬಹುಮತಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವು ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿವೆ, ಎಂಬುದು ಇಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮತ್ತು ಕೇಳಿ ಬರುವ ಅನುಭವ. ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ, ದುರ್ಬಲರ, ಹಿಂದುಳಿದವರ, ಅಸಂಘಟಿತರ ಬಾಳಿನ ದಾರಿದೀಪವಾಗಬೇಕು. ಅವರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ 'ಪಂಚೇತಿ' (ತೊಡಕು, ಅಡ್ಡಿ, ಆತಂಕ) ಆಗಬಾರದು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ಘಟನೆಯ ನಂತರ ಕಳೆದ ಸುಮಾರು ೪೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಮೂರು ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವಿಧೇಯಕಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅನಿಭವಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ೧೯೫೯ರ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಥಮ ಕಾನೂನು ವಿಲೀನಗೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ (ಐದೂ) ಆಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಕೇವಲ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಚುನಾಯಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೯೬೪ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ೨೬, ೮೨೬ ಗ್ರಾಮಗಳಿದ್ದವು. ಆ ಪೈಕಿ ೧೨೯ ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ೮,೨೨೪ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ೧೭೫ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ೧೯ ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾನೂನಿನಂತೆ ೧೫೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಮತ್ತು ೧೦,೦೦೦ಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಕಂದಾಯ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಹಲವಾರು ಕಂದಾಯ ಗ್ರಾಮ ಸೇರಿ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಥವಾ 'ಗ್ರೂಪ್' ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ೫೦೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇಲ್ಲದ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಸರಾಸರಿ ಸಾವಿರ ರೂ.ಗೆ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯ ಇಲ್ಲದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ''ಪಂಚಾಯತಿ''ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಇದ್ದ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರ ಅವಧಿಯನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಡಗದವರಿಗೆ ಅವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಅನುಸಾರ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತೀ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಮುಖ ವಾಹಿನಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ೧೫ ರಿಂದ ೧೯ ಜನ ನೇರ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಅರ್ಥಿಕ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಇವುಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದವು. ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಹಣವನ್ನು ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ. ೬೦:೪೦ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಾತಿಯ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದು ಕರ್ನಾಟಕವು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಪಾಲು ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರಾರಂಭದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸುಮಾರು ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಕಾಲ (೧೯೬೦-೧೯೮೫) ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಇತ್ಯಾದಿ

ಪ್ರಥಮ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ತೀರ ಭಿನ್ನವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಕ್ರಿಯವಾದ,

ಜನತೆಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸಿ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಈ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಮಂಡಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್, ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ೧೯೫೯ರ ಕಾನೂನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರದ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅದು ಶಾಸನ ರೂಪತಾಳಿದ್ದು ೧೯೮೫ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೪ ರಂದು. ಈ ಎರಡನೆಯ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಹೊಸ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ೧೯೮೭ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ. ಈ ಒಂದು ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ ೧೯೮೩-೮೮ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪ್ರಥಮ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ 'ನೀರಸಾಹೇಬ' ಎಂದು ಚಿರಪರಿತರಾಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ಅಬ್ದುಲ್ ನಜೀರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರ ಪಾತ್ರ ಬಹು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಮೊದಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (೧೯೪೯) ಮೊದಲನೆಯದು. ಹಿಂದಿನ ಮುಂಬಯಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೯೫೭ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸೀಮಿತ ವಲಯದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಅದರಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕೇವಲ ಗ್ರಾಮದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೇ ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದ ಆಸ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ, ಕೆರೆ, ಕಾಡು, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಮರ್ಪಕ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಕೆರೆ (ಟ್ಯಾಂಕ್) ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ (ಫಾರೆಸ್ಟ್) ಬಗ್ಗೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಇದ್ದವೆಂಬುದು ಹಳೆಯ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವದು. ಈ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹಾನ್ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು. ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಿಂದ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ, ಶಾಸಕರಿಗೆ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲೂ ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀರಕರಣದೊಂದಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೇ. ೨೫ ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಯಾವ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದದ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧೀನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದವು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಂದ ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆಗಳೆಂದರೆ (೧) ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಸಕಲ ಮತದಾರರನ್ನು ಹೊಂದಿದ 'ಗ್ರಾಮಸಭೆ', (೨) ಹಲವಾರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ೧೦ ರಿಂದ ೧೨ ಸಾವಿರ ಜನಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು, ಮತ್ತು (೩) ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಪ್ರತಿ ಸರ್ಕಾರದಂತೆ' ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು. ಹಿಂದಿನ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳಂತೆ ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸೀಮಿತವಲಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದವು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಮಂತ್ರಿಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ೧೯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ೧೩ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು, ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಜನತಾದಳದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಈ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಲು ಅಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರನ್ನು 'ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೊಡುಗೆ ಎಂದರೆ ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢ ಮತದಾನದ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದಂತೆ ೨೧ರಿಂದ

೧೮ಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೮೯ ರಿಂದ ಪ್ರೌಢ ಮತದಾನದ ವಯಸ್ಸನ್ನು ೨೧ ರಿಂದ ೧೮ಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಯುವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ವಿಧಾಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಲು ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾಂತರ ನಿಷೇದ ಕಾನೂನನ್ನು ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲೂ ಶೇ. ೮೦ರಷ್ಟು ಯೋಜನೆಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದವು. ವ್ಯವಸಾಯ, ರಕ್ಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸುಮಾರು ೪೪ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಸುಪರ್ದಿಗೆ ಮತ್ತು ೨೭ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗೊಂಡವು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯ ಯೋಜನೆಯಾದ 'ಜವಾಹರ ರೋಜಗಾರ ಯೋಜನೆ'ಯು ಮಂಡಳದ ಪ್ರಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತೀ ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಯು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸರಾಸರಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳು, ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವ್ಯಾಪಕ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರವೂ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಗೊಂಡಿತು ಎಂಬ ಅಪವಾದವೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆವರಿಸದೇ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ೧೯೮೫-೮೬ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾವಲಯಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಪ.ರಾ. ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಹಣ ರೂ. ೬೨೦ ಕೋಟಿ. ಕೇಂದ್ರವಲಯದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಒಟ್ಟು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಯ ಗಾತ್ರ ರೂ. ೧೧೦೦ ಕೋಟಿ. ಈ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವವು.

ವೈಫಲ್ಯದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು

ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅತುರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೂಪರೇಖೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಂಭದ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಸಮರ್ಪಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ, ಹೊಸ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಣತಿ ಬಾರದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹೊಸ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಆದ ವಿಳಂಬ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು, ಮಂಡಳಗಳು, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹಲವಾರು ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಂಡಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿರತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರಭಾವ ವಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ೧೯೮೭ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ೨,೫೩೬ ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆದು ೮೮೭ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸದಸ್ಯರು ೫೪,೬೩೮ ಮಂಡಲ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಜಿ. ಪ. ಗಳು ಒಂದು ಅವಧಿ ಮುಗಿಸುವ ಒಳಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ೧೯೯೨ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ೫ ವರ್ಷಗಳ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿ ಪೂರೈಸಿದ ನಂತರ ಪುನಃ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸದೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರವು ಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕೆಲವು ಗಣ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಇಂತಿವೆ: ಇದೊಂದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ; ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸದಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತಲೂ ಮೇಲು ಎಂಬುದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು (-ಪ್ರಜಾವಾಣಿಯ ವರದಿ). ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಬೆಕ್ಕು - ಇಲಿ ಆಟದಿಂದಾಗಿ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೇರೂರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ (-ಚಿದಂಬರಂ; ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಗಳು). ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಮಂಡಳಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

ಮಂಡಲ ಪ್ರಧಾನರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪಂಗಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದವರನ್ನು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ಇರಬೇಕು (ದಿ. ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ, ಪ. ರಾ. ಮಂತ್ರಿಗಳು). ಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಾತೀತ ಚುನಾವಣೆ, ಜಿ. ಪ. ಮತ್ತು ಮಂಡಗಲಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ನೇರವಾಗಿ ಜನರಿಂದ ಚುನಾಯಿತ ರಾಗಬೇಕು, ಸರ್ಕಾರಿ ನಾಮಕರಣ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕು. ಒಟ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿ ಶೇ. ೫೦ ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೇ. ೩೩ % ಇರಬೇಕು. (ದಿ. ಕೆ.ಎಚ್. ಪಾಟೀಲ, ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಮಂತ್ರಿಗಳು).

ಸ್ಥಳೀಯ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವ ಅರ್ಧ ಹಣ ಮತ್ತು ಶ್ರಮ ಉಳಿತಾಯವಾಗುವುದು (ಡಾ॥ ಎಲ್.ಸಿ. ಜೈನ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಮಾಜಿ ಸದಸ್ಯ). ಅಂದಿನ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕವಾದ ಡಾ॥ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯವರ ಸಮಿತಿಯು (೧೯೮೮-೮೯) ಈ ರೀತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸುವುದು: "ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನ್ವಯ ನಿವೇಶನ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ". ಸಮಿತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಈ ರೀತಿ ಇರುವುದು: "ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸಕರು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅನುದಿನದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಬಾರದು. ಬದಲಾಗಿ ಇವುಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಪಂಚಾಯತಿ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಪರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ದರ್ಜೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿವುಳ್ಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಬೇಕು". ಈ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಅನ್ವಯ ವಾಗುವವು. ಎರಡನೆಯ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನು (೧೯೮೫) ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೇರು ಬಿಡುವುದರ ಒಳಗಾಗಿ ಪುನಃ ಬದಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಹೊಸ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂದಿನ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ವೈ. ಘೋರ್ಪಡೆಯವರ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ಸಮನಾದ ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಾತೀತ ಚುನಾವಣೆ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ, ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ, ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಕಾಯದೆ ೧೯೯೩:

೧೯೮೩ರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತ್, ಕಾಯ್ದೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ೧೯೯೩ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಮೇ ೧೦ ರಿಂದ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೭೩ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ನಂತರ ಕಾರ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ, ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಪಂಚಾ ಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಕಾಯಿದೆ ಇದಾಗಿರುವುದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೭೩ನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಕಾನೂನು ಮೂರು ಹಂತಗಳ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ರಚನೆಗೆ ಅನುವುಮಾಡಿವೆ. ಈ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಲಿತ ಮೂರನೆಯ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ ಮೂರು ಹಂತಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ.

ಹಿಂದಿನ ಮಂಡಳಗಳ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಆಡಳಿತ ವಿಧಾನ, ಇವುಗಳ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮೊದಲಿನ ಮಂಡಳಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳೆಂದೇ ಪುನರ್ ನಾಮಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಅತೀ ಪ್ರಮುಖ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಯಾದ 'ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯನ್ನು' ಹೆಚ್ಚು ಬಲಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕತ್ವ ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುವಂತೆ ಕಾನೂನನ್ನು

ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಅನುದಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಣವನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬಳಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅತೀ ಅವಶ್ಯಕ ವೆಚ್ಚಗಳಾದ ನೀರುಪೂರೈಕೆ, ದೀಪದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುವದು. ೧೯೯೧ರ ಗಣತಿಯಂತೆ ಹಿಂದಿನ ೨,೪೬೯ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಇಂದು ೫,೬೪೫ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ೧೧ ಜನ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿರುವರು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ೧೯೯೩ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆದವು. ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೭೯,೮೬೫, ಆ ಪೈಕಿ ೨೩,೪೫೪ ಮಹಿಳೆಯರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೯೫ ಮಾರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಜಿ. ಪ. ಮತ್ತು ತಾ.ಪ. ಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೯೧೯ ಮತ್ತು ೩೩೪೦ ಆಗಿತ್ತು. ಪ್ರತೀ ೧೦ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀ ೪೦ ಸಾವಿರ ಜನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಇರುವರು.

ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯ ಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಪ್ರತಿಹಂತ ದಲ್ಲಿಯೂ ಗರಿಷ್ಠ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೫೬ (೨೩+೩೩) ಅದರಂತೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗ, ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಉಂಟು. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಯು ಹಿಂದಿನ ಕಾನೂನಿಗಿಂತ ಬಹು ಪ್ರಗತಿಪರ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಮೀಸಲು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೂರನೇಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಲಾಗುವುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಯಿದೆಯಂತೆ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಗೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವ ರೂಢಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ವರದಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಜಿ.ಪ. ಮತ್ತು ತಾ. ಪ. ಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ. ೩೬ ರಷ್ಟು ಮತ್ತು ಶೇ. ೪೦ರಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪಡೆದರೆ, ಪ.ಜಾ., ಪ.ಪಂ.ಗಳ ಶೇ. ೧೮ ಮತ್ತು ಶೇ. ೫ರಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪಡೆಯುವರು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ 'ಎ' ಗುಂಪು ತಾ. ಪ. ಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. ೨೭ ಮತ್ತು ಜಿ. ಪ.ಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. ೨೬ ರಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪಡೆದರೆ, ಹಿಂದುಳಿದವರ್ಗ 'ಬಿ' ಗುಂಪು ಜಿ.ಪ. ಮತ್ತು ತಾ.ಪ.ಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶೇ. ೭ರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಪಡೆಯುವರು. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ (ಜನರಲ್) ವರ್ಗದವರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಎರಡೂ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲೂ ಶೇ. ೪೦ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುವದು.

ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ೭೪ನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಅನ್ವಯ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹೊಸಕಾಯಿದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯೋಜನೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವುದೇ ಈ ಸಮಿತಿಗಳ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಖಾಯಂ ಆದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ ನೇಮಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ತಪ್ಪದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯ ಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಯ್ದೆಯು ಸೂಕ್ತ ಗಮನ ನೀಡಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು 'ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ' ಎಂದು ಕರೆಯದೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯಂತೆ ''ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ'' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಮೂರನೇಯ ಎರಡು ಬಹುಮತದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪದಚ್ಯುತಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇದು ಗ್ರಾಮ ಮೂಲದ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಸೂಕ್ತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಪಂಚಾಯತಿ

ಮ... ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಸಕಾರಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಅಂತಹ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು. ಹೊಸ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಟ್ಟು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ವರ್ಗಾವಣೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮಬಾಹಿರ ಕೆಲಸ ಅಥವಾ ಗೊತ್ತುವಳಿಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವ ಹಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇರುವದು. ಪ್ರತೀ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ನಿಧಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ದಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಅಥವಾ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನ

ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂರೂ ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತಿ ಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ನೀಡಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದೆ. ಅದರ ಅನ್ವಯ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಹುಮಾನಗಳಿದ್ದು (ರೂ. ೧ ಲಕ್ಷ, ೫೦ ಸಾವಿರ, ೨೫ ಸಾವಿರ) ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೂ ಮೂರು ಬಹುಮಾನಗಳಿದ್ದು (ರೂ ೨ ಲಕ್ಷ, ೧ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೫೦ ಸಾವಿರ) ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಜಿ.ಪಂ.ಗೆ ರೂ. ೫ ಲಕ್ಷದ ಒಂದು ಪುರಸ್ಕಾರ ಇರುವದು.

ಗ್ರಂಥಋಣ

1. ಮೈಸೂರು ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ಸ್ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಕಾನೂನು, ೧೯೫೯
2 ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿ, ಮಂಡಳ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧಿನಿಯಮ; ೧೯೮೩
3. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾನೂನು; ೧೯೯೩
4. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಜೆಟಿಯರ್ (ಸಂಪುಟಗಳ ೧ ರಿಂದ ೩ ಮತ್ತು ದಶವಾರ್ಷಿಕ) ಪುರವಣಿ
5. ಪತ್ರಿಕಾವರದಿಗಳು